مرۆڤی نوێ یان هاوچەرخ فۆرمێکی تازەترە لە کالیگۆلا.. نووسینی: ستیڤان شەمزینی

مۆنۆلۆگی سێزدە لە کتێبی (خۆشەویستی لە سەردەمی شێرپەنجە)دا

خۆم: بڕوا دەکەم ئێمە زمانمان ت□نیا نەت بیرکردنەوەمان لە چاوماندایە، چاوێک تەنیا توێکڵی شتەکان دەبینێت، دەستی ناگات بە جەوهەریان. هەر بۆیە جیهانبینی ئێمە بۆ خۆشەویستی، سێکس، مردن، کەینونە، تەنیا فۆرمالیستانەیە. لە بارەی هەموو شتێکەوە دەدوێین بێ ئەوەی هیچمان وتبێت، هەموو شتێک دەبینین بێ ئەوەی هیچمان بینیبێت!. یەقینمان بە ئایدیاکانمان هەیە، بێ ئەوەی هیچ ئایدیایەکمان هەبێت. خۆشەویستی دەکەین بێ ئەوەی خۆشەویستی بکەین، دەژین و هەناسە دەدەین بێ ئەوەی ژیان بکەین. ئێمە کێشەیەکی گەورەی ئەپستمۆلۆژیمان هەیە.

من: مرۆڤی ئێمە "کورد" بوونەوەرێکی ئاکتوێل نییە، لە رووی بیر و تێڕامانەوە، لەنێوان هەردوو قۆناغی "لاهوت" و "میتافیزیکیا"دا چەقیوە، بەو پێیەی "ئۆگەست کۆنت" گەشەی بیری مر□ق ب□سەر سێ قۆناغدا دابەش دەکات، ئەوانیش قۆناغی "لاهوت و میتافیزیک و پۆزەتیڤ"ن، لە هەردوو قۆناغی لاهوت و میتافیزیکیادا، عەقڵ یان با بڵێین زانست بڕیار نادات، بەڵکو ئەفسانە و غەیبانییەت و باوەڕە ئەودیو سروشتییەکان ئاڕاستەی بیر دیاری دەکەن، بەڵام لە قۆناغی پۆزەتیڤیزمدا فاکت و سەلماندنی زانستی دوا قسە دەکەن. ئەم قۆناغەش رۆحی "مۆدێرنێتە"یە، کە تیایدا عەقڵ لە بەرزترین ئاست رۆڵ دەگێڕێت، لێ هەندێک پێیانوایە مۆدێرنێتە لە ئاوابوون نزیک بۆتەوە یان لە سەرەمەرگدایە کەچی "یۆرگن هابرماس"ی دوا فەیلەسووفی قوتابخانەی فرانکفۆرت هێشتا بەرگریی لە مودێرنە دەکات وەک قۆناغێکی ئاکتۆیل. بەهەر حاڵ ئێمە بەر دیاردەکانی مۆدێرنێتە کەوتووین، بەڵام گەوهەرەکەی کە بریتییە لە سیستمێکی عەقڵانی هێشتا بە ئێمە نەگەیشتووە، بەو پێیەی مۆدێرنێتە تەنیا ئەو ماتریاڵە تەکنۆلۆژییانە نییە بە ئێمە گەیشتوون.

خۆم: ئەفسانە تەنیا ئەو واتایەی نییە رووداو یان زنجیرە رووداوێک بێت، لە دەرەوەی سیستمی عەقڵ یان لەناو عەقڵی ئامێریدا جێی نەبێتەوە، ئەمە ئیشکالیەتێکە "میرسیا ئیلیاد" پێداگریی لەسەر دەکات و وا بیر لە بابەتەکە دەکاتەوە ئەو پێناسەیەی پێیوایە

ئەفسانە هەموو شتەکی دەرەوەی واقیع دەگرێتەوە، زمانێکە لەلایەن پۆزەتیفیزمەوە لە سەدەی نۆزدەهەمدا داهێنراوە, کەچی ئەمە هیچ کات ناتوانین رەهایانە ئەفسانە رەت بکەینەوە، چوونکە بنیادی رۆشنبیریی و کولتووری مرۆڤایەتی لەسەر دامەزراوە. ئەمە دەبێت لەم جیهانە شێواوەدا لە ئەفسانە بگەین، هەروەک چۆن فرۆید توانی لە رێی ئەفسانەی “ئۆدیب پاشا”ەوە کەشفی نەخۆشییەکی دەروونی گەورەی مرۆڤ بکات. لەلایەکی ترەوە هیچ نەتەوەیەک دروست نابێت، بەبێ ئامادەگیی ئەفسانە وەک توخمێکی بەهێز لە پرۆسەی نەتەوەسازییدا.

من: هەرچەند ئەفسانە وەک بناغەیەکی کولتووریی رەت ناکەمەوە، بەڵام باسم لە شتێکی تر دەکرد، دەمەوێت سەرنجت بۆ ئەوە رابکێشم لایەنگری مودێرنە نیم، بەو هۆکارەی پێشکەوتنە رۆمانسییەکانی لەکەدارە، لەناو مودێرنەدا، مارکس لە دایکبوو کە بە بەزەییانە رەخنەی توند و رادیکاڵانەی ئاڕاستە کردووە. “ئالان تۆرین”ی فەیلەسووفی هاوچەرخی فەڕەنسیش دیدێکی وەها دەخاتە روو: کە ئەو جیهانە ئازاد و لیبرال و بەختەوەرەی مودێرنەی پێ دەناسرایەوە، وێنە گشتگیرەکەی تێکشکاوە، بەو پێیەی لە نیوەی دووەمی سەدەی نۆزدەیەمەوە ژمارەیەک بیریار و فەیلەسووف قەیرانە سترەکتەرییەکانی مودێرنەیان ئاشکرا کردووە. ئەمە لەلایەک و لەلایەکی تریشەوە باسم لە پێشکەوتنی بیر کرد بە پێی ئەو قۆناغانەی “ئۆگۆست کۆنت” دیاری کردوون، لەگەڵ ئەمەشدا ئەفسانە وەک بەشێک لە قۆناغی لاهوتی لە فۆرمە سەرەتاییەکەیدا زمانی عەقڵی مرۆڤ دێرین بووە، وەلێ وەک “میرسیا ئیلیاد” هێمای بۆ کردووە جیهانی مودێرنیش کۆمەڵێک ئەفسانەی نوێی تایبەت بە خۆی بەرهەم هێناوە.

خۆم: کەواتە خۆشەویستی لە سەردەمی مۆدێرنەتە، ئەدگاری چۆنە؟.

دەمەوێت بەم پرسیارە بخزێمە ناو پرسێکی ئاڵۆزەوە، رەنگە ئەمە ئەو پرسیارە زۆر گرانە بێت، وەڵامێکی دڵنیا و ئاسانی نەبێت، یان وەڵامێک نەبێت بتوانێت هەموو رەهەندەکان ئەنالیز بکات.

من: مودێرنە لە راستیدا ناوێکی تری عەقڵی ئامێرییە، لە رووی ئابوورییەوە مودێرنە سەرمایەداریی بەرهەمهێنا، لە رووی سیاسییەوە دەوڵەت نەتەوەی دروستکرد، کە بریتییە لە سیستمی دیسپلینسازیی و چاودێریکردنی هاوچەرخ. خۆشەویستی لەم چوارچێوەیەدا لە ژێر هەڕەشەدایە، لە سۆنگەی ئەوەی لە بری خۆشەویستی، مودێرنە هەڵمەن بە چێژگەراییەکی ئەبستراکت دەدات، هەروەک فوکۆ باسی دەکات مۆدێرنەتە بریتییە لە رەوشی ئاساییکردنەوەی شتە نائاساییەکان، بە هەمان شێوەش نائاساییکردنەوەی بابەتە ئاساییەکانە!. ئەمە جیا لەوەی مودێرنە هەمیشە بەشێکە لەو خەیاڵدانەی جیهانی خۆرئاوا بە ناوەند پێناسە دەکات و هەڵگری ئەو نەزعە سەنترالیزمەیە لە

هیگلو بگر پش ئویشو درژ بتو تاکوو رژگاری ئممان، لناو ئم نزعیدا منکی رژهاتی ب ئوی بم ناو دنیای مودرنو دبت پشاکی رژهاتیانی خم دانم، ئم شتک فوک ل کتبی "وتکان و شتکان"دا ب روونی باسی لو دکات ک مودرن ناتوانت خشویستی دروست بکات و رژهات و رژئاوا پکو کبکاتو.
خم: لو باودام زیاری ئستای مرقایتی تنیا لسر عقی پتی وستاو "وشی عقی پتیم ل کانت خواستوو". لم شارستانتییی رژمی سرمایدارییی و دسلاتی برس و کمپانیاکاندا، هستی مرق بهایکی ئوتی نیی، مرقی نو یان هاوچرخ فرمکی تازتر ل کالیگلا، دندی ب ئوی هست بکات هموو شتک لسر دستی برو پایان دچت. ل کاتکدا ژاک لاکان و کی ئیمپریستکانی تر تنانت خودی زانستیش وک درهاویشتی هست دبینن، هرچند ب تواوتی لگ ئوم زانست برئنجامی وگخستنی عقن، بام ب من هستیش گرنگییکی ل رادد بدری هی. ل باش لو تدگم مرق هستیارکان لم شارستانیی نویدا پناسکانی شتیان بسردا پراکتیس دکرت.
من: ئندر ژید رایکی زر سیری هی کاتک دت "ب هست و سزی جوان، مرق ئدبی خراپ دادهنت"!. لرودا روون هست پچوانی عقن، ئگر زانست تنانت ئدبیش پویستیان ب هست و سز نبت، ئوا پیوندیی کمایتی و ژیانی کلکتیقی مرق دیخوازت، ئو رادد برزی وگخستنی عق ک شکی تکنلژیی گوری هناوت ئارا، سرباری هر ئاسانکارییک ب ژیان ب ئندازیکی زرتر تنگبری ب دروست دکات، بو پیی مرق ل هست دادنت و وک کمپیوترک تنیا ب ژیران کار دکات. ئگرچی ماتریالیستم، بام مرق تنها وکوو ماترک نابینم، زانست خی ئوی سماندووو تنیا پنج در سدی پکهاتی جیهان ل ئتم پکهاتوو. لم روانگو ب قد عق، مرقایتی پویستی ب هستی مرقانی هی، ئگرنا سرباری هر پرسندنکی عقی و پشکوتنی تکنلژیا، مر ل دخی دندایتی رزگار نابت. هروک ئمی ئستا.
خم: مودرن هر زوو ورچرخا ب دیسپتیزمکی نو لسر دستی رژمی کاپیتالیزم، ئگر ل ناو مودرندا، وک ت ئاماژت پدا ئگر مارکس هبت، ب دیوکی تردا "هیتلر و فرانک و مسلینی"ش هن، ب مانایکی تر فاشیزم و نازیزم دوو درهاویشتی ئجگار وحشتناکی مدرنتن، ل راستیدا هوکانی یرگن هابرماس ب هاوسنگگرنوی مدرنت و گونجاندنی ب فرمکی

هارمۆنی لەگەڵ ژیانی راستەقینەی مرۆڤ، زۆر ترا‌ژیدیی کەوتەتەوە، بەو پێیەی مۆدێرنەتە لەمە زیاتری پێ نییە بە مرۆڤایەتی.

من: خەیاڵێکی تەقەنەرم هەیە. هەنووکە زەوی زۆر ماندووە، کەشوهەوا تێکچووە، باڵادەستی تەکنەلۆژیاش لەسەر وێرانکردنی زیاتری ئەم هەسارەیە راوەستاوە، مرۆڤ گەیشتۆتە رادەیەکی پێشکەوتنی وەها گەڕانەوەی بۆ نییە، لەم ئانوساتەدا درامییەدا، کە توێژینەوە میتێرۆلۆژییەکان هەموو زەنگەکانی مەترسییان لێداوە، پێی بەوە دەبەم ژمارەیەک مرۆڤ هەن دەیانەوێت بە یارمەتی تەکنەلۆژیا هەواری خۆیان بەرەو هەسارە یان ئەستێرەیەکی تر بگوازنەوە، لەوەوە شانشینی خۆیان لە ئاسمان دابمەزرێنن و فەرمانڕەوایی بکەن بەسەر زەوینشینان‌دا، تۆ هیچ کات بیرت لەم ئەگەرە تەقەنەرە نەکردۆتەوە؟، ئەمە تەنیا خەیاڵێک نییە، بەڵکو ئەگەرێکی بەهێزیشە. ئەگەر ئەوە ببێتە دیفاکتۆ، کەواتە رەوشی ژیان لێرە چۆن دەبێت؟ ئەمە ئەو پرسیارەیە منی سەرقاڵ کردووە بەخۆیەوە.

خۆم: بێگومان ئەوە ئەگەرچی خەیاڵیش بێت، بەڵام خەیاڵ سەرچاوەی هۆشمەندی و زانستە، بە وردبوونەوە لە سینەمای “هۆلیود” ئەم خەیاڵە زانستییە ئەگەرێکە و لە مێژە کاری بۆ دەکرێت، لەو سینەمایەدا نموونەی ئەمەریکی وێنایەکی سوپەرە، تەنانەت لە شێوەی مرۆڤ و بوونەوەرە ئاسمانییەکاندا ئەمەریکا سەرکردایەتی زەوی دەکات، لە ئەگەرێکی لەو چەشنەی تۆ باسی دەکەیت، ئەو شانشینە ئاسمانییە ئاڵای ئەمەریکای لەسەر چەقێنراوە، لەوانەیە کۆشکی سپی بگوازنەوە بۆ ئاسمان، دیمەنێکی سوریالییە، بەڵام مومکینە، چوونکە وەک ئاماژەمان پێدا عەقڵی ئامێریی هەر جۆرە هەست و خۆشەویستییەکی کردووە بە چێشتێکی فۆلکلۆریی کە هارمۆنی نییە لەگەڵ ئەوەی مرۆڤی نوێ دەیخوازێت.

من: با بەتەکە بەرەو شوێنێکی تر، رۆیشت، ئەمە وتەزایەکی گرنگی “محەمەد شوکری”م، وەبیر دێنێتەوە کە دەڵێت “ئاسیا سەرەتای مێژووە، ئەوروپاش بەشێوەیەکی رەها کۆتایی مێژووە”. بێزاریی لەوەی “ئەوروپا بۆتە کۆگایەکی مێژوویی چەک و تەقەمەنی” مرۆڤی ئەوروپایی تووشی شۆک کردووە و بە دوای جوگرافیای خەونەکانیدا دەگەڕێت، ئەگەر ئەوروپییەکان لە مێژوودا بە دوای سەرچاوەکانی زێڕدا گەرابن لە دۆزینەوەی ئەمەریکادا، ئێستا بە دوای ئایندەی خۆیانەوەن لەو کیشوەرەدا، ئەمە دیاردەیەکە لە “ناپلیۆن”ەوە درێژ بۆتەوە تاکو ئەم چرکەساتەش. ئێستا کە باسی خۆرئاوا یان باکوور دەکرێت، رووی دەممان لە ئەمەریکایە، سیاسەتی ئەمەریکیش بزوێنەری سیستمی چینایەتییە، بەو ئەندازەیە بەرەو هەڵکشان دەڕوات کە بیر لە شانشینێکی ئاسمانی دەکاتەوە.

خەم: لەوە دەچێت بانگەشەی لایەنگرییکردن پۆست مۆدێرنێتە بکەیت، بەو پێیەی روانگەکانت هەم دژی زانستە، کە ئەمەش بەشێوەیەک لە شێوەکان لای مارتین هایدگەر دەردەکەوێت، هەم لە دژی ئەو راپەڕینە عەقڵانییەی لە رۆشنگەرییەوە دەستی پێکردووە، وەک لە ناوەکەشیدا دەردەکەوێت پۆست مودێرنە، درێژەپێدەری مودێرنە نییە، بەڵکو لە بەرزترین ئاستدا رەتکەرەوەیەتی.

من: پۆست مودێرنە، یەک فۆرمی کۆنکرێتی نییە، بەڵکو چەمکێکی ئاڵۆزە، بە دیدی لایەنگرانی ئەم بزاڤە هەموو شتێک بەرهەمی زەمەن و رێکەوتە، بۆیەکا هەر شتێک لە دەوروبەرماندا بەشێوەی رەها لە ئارادا نییە، بەڵکو هەبوونێکی نیسبیان هەیە، ئەمە بۆ خودی زانست و راستیی و ئاینەکانیشەوە، تەنانەت جیاوازیی نابینن لە نێوان زانست و جادوودا، جیا لەمەش پۆست مەدێرنێتە تەواوی جیهان وەک گرتەیەکی ڤیدیۆیی دەبینێت، ئەمەش لە روانگەی “بەردیار”ەوە دەردەکەوێت کە نکۆڵی لە ئۆپەراسیۆنی سەربازیی ئەمەریکا بۆ سەر عێراق دەکرد و وەک ئەکشنێکی سینەمایی دەیبینی، ئەمە جیا لەو بەمانایەی خنکێنەرەی ئەوان تێی کەوتوون، بۆیە ئەکتاڤیۆ پاز هەمیشە لە بارەی لاتین ئەمەریکاوە دەیووت پۆست مودێرنە بۆ کاری ئێمە نایەت، منیش رایەکی نزیک لەوم هەیە. جیهان لە بەشاییدایە، دەبێت مرۆڤ بیر لە پاشەڕۆژی خۆی بکاتەوە، ئەوەی هەیە هەموو بەرەو داڕمان دەڕوات.

خەم: هیچم نەماوە تەوە بۆ وتن. بۆ ئەم پایزی مرۆڤایەتییە، تەنیا دوو دڵۆپ فرمێسکی روونم هەیە.

٢٠١٨-١٢-١٦

کاتژمێر: شەش و سی و پێنج خولەکی بەیانی

“وردە وردە بەفر دەبارێت”

نەخۆشخانەی گلیاد ئاینس – شتاسیۆنی نەرۆلۆگی